

NAVO-protest biedt kansen

“Make Peace great again”. Deze variant op de verkiezingslogan van Donald Trump (“Make America great again”) was alom aanwezig bij de demonstratie die op de vooravond van de NAVO-top in Brussel werd gelopen en waaraan ook een vijftigtal Nederlanders deelnam. Het was een bont gezelschap van vredes-, milieu-, anti-kapitalistische en mensenrechtenactivisten dat op die woensdagavond 24 mei door een gedeelde afkeer van Trumps politiek op die gebieden werd bewogen.

Als bepaald niet onzichtbare vredesbeweging protesteerden we echter ook tegen de eigen Europese leiders die zich de afgelopen maanden tot het uiterste hadden ingespannen om Trump ervan te overtuigen dat de NAVO geen achterhaalde organisatie was, zoals deze in zijn verkiezingscampagne had opgemerkt.

Ook de naar Brussel overgekomen Amerikaanse vredesactivisten maakten zich ernstig zorgen dat nu juist de contacten van Trumps campagne team met Russische diplomaten werden aangegrepen om hem ten val te brengen. De kern van diplomatie is dat je juist wel contact hebt en de op grond van deze contacten gevoerde campagne tegen een impopulaire president versterkt het vijandsbeeld jegens Rusland dat de afgelopen jaren werd geïntroduceerd door Obama die tot afgrijzen van aanwezige Duitse vredesactivisten hetzelfde Hemelvaartsweekend eregast op de Kirchentag was.

Confrontatie met Rusland

Die twee punten – de NAVO vooral niet als achterhaald willen bestempelen en het aanvoeren van een Russische dreiging als hernieuwde legitimatie voor het militaire bondgenootschap – vormde een belangrijk thema op de één dag later tijdens en op slechts enkele honderden meters afstand van de NAVO-top georganiseerde “Stop Nato”-conferentie.

Amerikaanse vredesactivisten schetsten daar hoe in de VS 24 uur per dag en zeven dagen in de week Rusland door de media wordt aangevallen. Het gaat daarbij afwisselend om ingestelde onderzoeken naar Russische hacks en om wat inmiddels in deze media is vertekend als een Russische invasie in Oekraïne.

Eén van de sprekers, die jarenlang als economisch adviseur in Oekraïne werkte, benadrukte dat de Krim een autonome regio binnen Oekraïne was die zich volgens de grondwet mocht afscheiden en dat in Oost-Oekraïne sprake is van een opstand van de daar in meerderheid Russischtalige bevolking. Dat het om een Russische invasie zou gaan, moet een Amerikaanse projectie zijn van hun eigen invasie in Irak en het is een gotspe dat de VS omvangrijke sancties hebben afgedwongen op grond van onterechte aantijgingen van iets dat de Amerikanen zelf wèl hebben gedaan.

Wolfgang Gehrke, die voor Die Linke in de Duitse Bondsdag zit, stelde dat het maar al te gemakkelijk meegaan in de onder Obama ingezette Amerikaanse confrontatiepolitiek jegens Rusland absoluut niet in het belang van Europa is en al helemaal niet in dat van Duitsland. De verhouding tussen de NAVO en Rusland is sinds 1991 nog niet zo slecht geweest als nu en het is voor Gehrke onvoorstelbaar dat het Duitse leger na bijna 75 jaar weer op de grens met Rusland staat. “Als Trump wil praten met Poetin, laat hem dat dan alsjeblieft snel doen!”

In Duitsland is “Putinversteher” (“Poetin-begrijper”) een scheldwoord voor mensen als Gehrke, maar wie vrede in Europa wil móét proberen de ander te begrijpen. Bijvoorbeeld dat Rusland (en niet alleen Poetin) zich verraden voelt. Eerst door de oostwaartse NAVO-uitbreiding tegen alle beloftes in, toen door de stationering van het omstreden antiraketschild in Roemenië en Polen en nu ook door de feitelijk steun aan een Oekraïense regering met partijen die de erfenis koesteren van Oekraïense fascistie die tijdens de Tweede Wereldoorlog flink hebben huisgehouden onder de Russische bevolking.

Gehrke verbaast zich erover dat het Westen wel vertrouwen had in een volstrekt onberekenbare, want veelal stomdronken, Jeltsin en niet in gesprek wil treden met diens opvolger Poetin die weliswaar minder meegaand is, maar wel een rationele buitenlandpolitiek voert. Met hem zijn onderhandelingen mogelijk om tot ontspanning en hernieuwde samenwerking te komen. Enkele jaren geleden konden we wèl zaken doen met Poetin, dus waarom nu niet meer?

Alleen zal het Westen dan de eis moeten laten vallen dat de Krim weer aan Oekraïne wordt “teruggegeven”. Niet alleen de Duitse Linke maar ook een vooraanstaand conservatief CSU-politicus heeft onlangs nog uitgesproken dat het volstrekt irreëel is te verwachten dat Rusland zou accepteren dat er een NAVO-generaal in Sebastopol zou resideren.

En als het om economische samenwerking gaat, zal toegestaan moeten worden dat landen zich zowel met de Europese Unie als met de Euraziatische Unie kunnen associëren. De exclusiviteitsbepaling van het

Associatieverdrag tussen de EU en Oekraïne, droeg bij aan de ontwikkelingen die tot het militaire conflict in Oekraïne hebben geleid. En niet alleen hierdoor was het buitenlandbeleid van de EU ook een belangrijk thema op deze anti-NAVO-conferentie.

Militarisering en vijandsbeelden

Reiner Braun van het International Peace Bureau bracht in herinnering dat de NAVO tijdens de viering van haar 60-ste verjaardag in 2009 in Straatsburg – symbool van de naoorlogse Duits-Franse samenwerking – de EU heeft erkend als een eigenstandige poot van de NAVO. De integratie van Europese strijdkrachten, militaire infrastructuur en wapentechnologie richt zich sindsdien zowel op de NAVO als op de EU.

Tijdens de workshop over de NAVO/EU-integratie legde hij, net als zijn landgenoot Gehrke de nadruk op de troepenopbouw jegens Rusland. Zijn Franse college, Christian Pierrel, stelde echter juist de (vooral Europese) troepenopbouw in Afrika en in het Middellandse Zeegebied centraal. Onder de noemers van “oorlog tegen terrorisme” en “wegnemen van migratie-oorzaken” (die er evenwel door worden versterkt), is er inmiddels van Senegal tot Eritrea een gordel gelegd van Europese militaire missies – veelal onder Franse leiding.

In feite dient deze militaire aanwezigheid, volgens Pierrel, echter de toegang tot voor Europa essentiële grondstoffen zoals het uranium in Niger voor de Franse kernreactoren en de zeldzame mineralen in Congo voor de Duitse elektronica-industrie.

Waar de Duitse vredesbeweging een radicaal andere Rusland-politiek bepleitte, pleitten de Fransen derhalve voor een andere Afrika-politiek waardoor belangrijke oorzaken van de vluchtelingenstroom uit Afrika ook weggenomen worden. Benadrukt werd dat ook de Europese lidstaten van zowel de EU als de NAVO uiteenlopende buitenlandpolitieke oriëntaties hebben en dat met name de EU daardoor feitelijk geen gemeenschappelijke buitenlandpolitiek voert; hooguit een optelling van alle afzonderlijke prioriteiten.

Ondanks het ontbreken van een gemeenschappelijke buitenlandpolitiek hebben die lidstaten elkaar kennelijk wel gevonden in de noodzaak om hun militaire capaciteiten te versterken. “Ze weten niet waar ze het voor in willen zetten, maar willen het wel hebben,” zo luidde de conclusie van Braun en Pierrel. “Gewoon om op het wereldtoneel ook je spierballen te kunnen laten zien.”

Misschien is dat ook wel de reden waarom de Europese leiders zich nauwelijks verzetten tegen de eis van Trump dat hun defensiebudgetten tot tenminste 2% van het bruto nationaal product moeten stijgen. Voor Duitsland betekent dat, volgens Gehrke, een verhoging van 39 naar 62 miljard euro waarmee de Duitse defensieuitgaven uitstijgen boven die van Rusland!

Die enorme verhoging van de Europese defensiebudgetten – die vervolgens leidden tot meer militaire (oefen)missies en meer wapentechnologie – zou volgens Braun en Pierrel het nieuwe strijdpunt van de Europese vredesbeweging moeten zijn zoals de kernwapens dat in de jaren '80 waren. Net als toen scheidt de cultivering van het vijandsbeeld jegens Rusland het draagvlak voor deze defensie-inspanningen.

Maar het is dit keer niet alleen een vijandsbeeld jegens Rusland. Afrika is al genoemd maar ook het vijandsbeeld jegens de islamitische wereld moet niet vergeten worden. Tijdens de demonstratie en bij de opening van de conferentie sprak Maz Saleem, lid van de Britse Stop The War Coalition maar ook de dochter van Mohammed Saleem die op 29 april 2013 op 82-jarige leeftijd bij het verlaten van een moskee in Birmingham werd vermoord door de net vijf dagen eerder uit Oekraïne aangekomen fascist Pavlo Lapshyn, die nog aanslagen op drie Britse moskeeën kon plegen voordat hij drie maanden later werd aangehouden.

Saleem stelde dat er een binnenlandse en buitenlandse oorlog tegen moslims wordt gevoerd en dat de islam tot zondebok is gemaakt voor alle gevoelens van onzeker- en onveiligheid. Maar niet de islam is de oorzaak van de vluchtelingencrisis. Dat zijn de Westerse interventieoorlogen in het Midden-Oosten die vele veelvouden meer slachtoffers hebben gemaakt onder moslims dan alle terroristische aanslagen bij elkaar onder Westerlingen.

Vredesbeweging

Ook Kees van der Pijl, één van de drie Nederlandse sprekers tijdens de vredesconferentie, benadrukte tijdens de plenaire opening dat de binnenlandse en buitenlandse politiek van de confrontatie, die met name onder Reagan en Thatcher was ingezet en de politiek van het compromis en het “kapitalisme met een menselijk gezicht” verving, inmiddels heeft geleid tot een algemeen gevoel van angst en onzekerheid en tot een ongekende polarisatie. Volgens hem was daarin ook een belangrijke verklaring te zoeken voor de huidige onmacht van de vredesbeweging.

Dat verklaringmodel dook tijdens de verschillende workshops ook wel een paar keer op. Tijdens de Koude Oorlog waren er op verschillende niveaus contacten tussen burgers in de verschillende machtsblokken en konden we ons in ieder geval enigszins met elkaar identificeren. Ook met burgers elders op de wereld.

Ondanks de sindsdien sterk verbeterde communicatietechnologie lijken die contacten juist veel moeizamer te verlopen. Kolonel Ann Wright van de Amerikaanse Veterans for Peace voerde aan dat er vanuit de VS wel contacten met groeperingen in Rusland zijn maar dat deze erg bemoeilijkt worden door het Amerikaanse sanctieregime. Wolfgang Gehrke is betrokken bij een conferentie in Rusland om tot stedenbanden met steden in het Westen te komen en wil de burgemeester van Wolgograd in 2018 (75 jaar na de Slag om Stalingrad) naar de Duitse Bondsdag uitnodigen. Anderen bepleitten contacten met mensen in en uit Afrika, ook tijdens conferenties als deze.

Middenin de Koude Oorlog, in 1975, kwam het Helsinki-proces op gang met de latere Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) die overigens in 1999 door de NAVO op een zijspoor werd gezet en eigenlijk alleen nog maar iets met waarnemingsmissies en mensenrechten mag doen. De oplopende spanningen met Rusland vragen om een nieuw Helsinki-proces maar die zal volgens de meeste sprekers dit keer echt vanuit de samenleving moeten komen want de nationale regeringen zien op dit moment het belang ervan niet in.

Maar voor zo'n ambitieus project zal de vredesbeweging eerst weer aan betekenis moeten winnen. Volgens Braun moeten we daartoe voortgaan op de weg die met de demonstratie van 24 mei is ingezet: uit het sektarisme treden en bondgenoten zoeken met anderen. Volgens hem kan dat heel goed op basis van die 2%-eis. Reken uit waarmee het defensiebudget dan in jouw land verhoogd zou moeten worden (voor Nederland ongeveer 6 miljard; meer dan enige partij – ook SGP en VNL – in haar verkiezingsprogramma had staan) en zoek vervolgens aansluiting bij protestbewegingen tegen bezuinigingen in andere sectoren waarbij het te bezuinigen bedrag naar alle waarschijnlijkheid lager is. Zo krijg je bondgenoten en laat je de vredesbeweging groeien: "Make Peace great again".

Jan Schaake